

ČARODEJ ZEMEMORÍ

Ursula K. Le Guin



PONORTE SA DO MAGICKÉHO PRÍBEHU
KULTOVEJ FANTASY!

I.

ČARODEJ
ZEMEMORÍ

Ursula K. Le Guin

ČARODEJ
ZEMEMORÍ

slovar

A Wizzard of Earthsea © 1968 by Ursula K. Le Guin
Translation © Branislav Varsik, Stanislav Dančiak 2004, 2022
Cover © Jiří Dvorský 2022
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2004, 2022

ISBN 978-80-556-5683-0

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Z anglického originálu *Ursula K. Le Guin: A Wizzard of Earthsea*, ktorý vyšiel vo vydavateľstve Bantam Books, New York, USA, 1968, preložil Branislav Varsik a Stanislav Dančiak.

Návrh obálky Jiří Dvorský

Zodpovedná redaktorka Mária Caganová

Jazyková úprava Andrej Šútovec

Editorka Dana Brezňanová

Vydalo Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava v roku 2022.

Sadzba Alias Press, s. r. o., Bratislava

Tlač FINIDR, s. r. o., Český Těšín

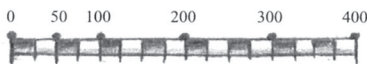
10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

www.slovart.sk

Bratom
Cliftonovi, Tedovi a Karlovi

ZEMEMORIA

Mierka



Hille

Selidor

Dračie stopy

ZÁPADNÉ KONČINY

Obb

Jessage

Wellogy

Dlhá kosa

Derhemen

Onon

Incat

Simly

Kaltuel

Arrins

Blízky

Kaltuel

Faltuel

Uly

Usidero

Risk

Ettil

Tomgaty

Kaltuel

Arrins

Blízky

Kaltuel

Faltuel

Ďaleký Sorr

Obehol

Lorbanery

Križ

JUŽNÉ KONČINY

Hogen

Borth

Rogm

Osskil

Sorresk

Norst

Ebosskil

Semel

Paln

Pendor

Ensmer

Wathort

Križ

Let

U

Osskil

Er

Fash

Taon

Bishi

Besu

Havno

Ark

Vnútor

more

Vissit

Ka

Roke

Lss

Thwil

Pody

M

M

M

M

M

M

M

M

M

M

M

M

M

M

M

M

M

M

M

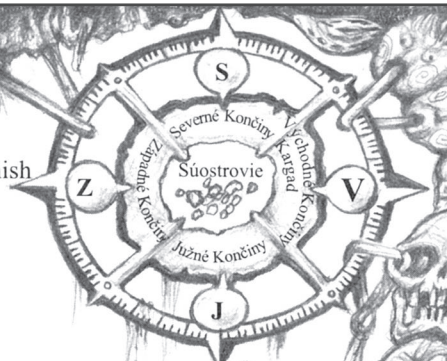
M

M 2004



SEVERNÉ KONČINY

Veľfrybie ostrovy
Komokome
Chemish
Sort
S. Enwans
J. Enwans
Allernoty
Ferrins



Orandrad
Gont
Perregal
Andrad
Gontské more
Oranéa
Spevy
Eba
Barnisk
Torheven

Hur-At-Hur
Atmini
Atuan

Eskel
Karrego-At
Torikly
Otrad
Way
Venway
Vemish
Fekway
Waymarsh

VÝCHODNÉ KONČINY
Ruky
Sattins
Yor
Sneg
Daleký Toly

Perilane
Vonkajší
Innran
Korp
Kopp
Apso
Rolameny
Uny
Namien
Dunnel
Wasny

Iffish
Tok
Holp
Koppish
Trávový ostrov
Pelimer
Gosk
Kornay
Astowel

Ostrov ucha
Nepriateľské plytčiny





Len slovo z prázdnoty,
len záblesk z temnoty,
len život zo smrti,
sťa krídlo jastraba,
mihne sa na nebi.

Stvorenie Éa

1. Boj v hmle

Ostrov Gont, osamotená hora, ktorej končiar sa dvíha celú míľu nad búrkami trýznenými vodami Severovýchodného mora, sa preslávil svojimi čarodejníkmi. Nejednen Gontán opustil rodné mesto, učupené v niektorom z vysoko položených údolí, alebo prístav v úzkom tmavom zálive, aby sa ako čarodej či mág preslávil v službách Pánov Súostrovia alebo aby od ostrova k ostrovu putoval Zememorami, vyhľadával dobrodružstvá a živil sa kúzelníctvom či mágiou. Najväčším zo všetkých gontských cestovateľov, a podľa niektorých i najväčším mágom, bol však muž prezývaný Krahulec, ktorý sa za dní svojho života stal i drakopánom a arcimágom. O jeho živote sa rozpráva v *Skutkoch Gedových* a v mnohých iných piesňach, no tento príbeh odкрýva dni skoršie, ešte než sa stal Krahulec slávnym, skôr ako sa o ňom začalo spievať.

Narodil sa v Desatjelšiaci, odľahlej osade vysoko v hore, kúsok od miesta, kde sa končí Severné údolie. Pod osadou sa stupňovito až k moru zvažovali pastviny a polia. Hlboko v údolí tiekla rieka Ar a v jej ohyboch ležali malé

Čarodej Zememori

mestečká. Nad Desafjelšami sa rozprestierali iba lesy pokrývajúce hrebene hory, ktoré stúpali až celkom ku skalnatému vrcholcu pokrytému snehom.

Nosil meno Duny, ktoré mu dala matka. Bolo to jediné, čo mu okrem života stihla odovzdať, pretože zomrela, ešte než dovŕšil prvý rok. Dunyho otec, dedinský kováč, bol pochmúrny a nevravný človek, a keďže Dunyho šiesti bratia, vekom oveľa starší, po jednom čoskoro odišli z domu, aby si založili usadlosť, vydali sa na more alebo sa stali kováčmi v iných mestách v Severnom údolí, v otcovskom dome nezostal nik, kto by sa o dieťa s nehou postaral. A tak z Dunyho vyrástlo vysoké, hlučné a výbušné chlapčisko – bujné, divoké a pyšné ako plevel na lúke. S niekoľkými ďalšími deťmi z dediny pásaval kozy na strmých svahoch nad prameňom rieky, a keď bol dosť silný nato, aby mohol ťahať veľké kováčske mechy, začal otcovi pomáhať vo vyhni, poháňaný do roboty jeho veľkou rukou a dlhým bičom. Z Dunyho sa však nikdy nestal dobrý kováčsky pomocník, lebo vždy, keď sa dalo, niekam nepozorovane ubzikol. Rád sa túlal hlbokými lesmi, plával v jazierkach v zátočinách studeného Aru, ktorý sa ako všetky gontské rieky prudko hnal do údolia, alebo sa po skaliskách a úsustoch šterval až nad pásmo lesa, odkiaľ dlho hľadieval na more, rozľahlý severný oceán, na ktorom sa za Perregalom už nenachádzal nijaký ostrov.

V osade žila aj sestra jeho mŕtvej matky. Starala sa o chlapca, kým bol ešte celkom maličký, mala však vlastné záujmy, takže keď sa naučil ako-tak obriaďiť, prestala si ho všímať. Vyrastal v úplnej nevedomosti, netušiac zhola nič

Boj v hmle

o umeniach a silách sveta, až kým jedného dňa, keď dovršil siedmy rok života, nezačul svoju tetku, ako čosi zakričala na kozu, ktorá vyskočila na slamenú strechu chatrče a nechcela zísť dolu. Keď tetka vyriekla tie čudné slová, zviera poslušne zoskackalo na zem. Na druhý deň Duny ako vždy pásol dlhosrsté kozy na lúkach nad Skokom. Bez toho, aby tušil jej zmysel, zakričal na kozy riekanku, čo večera počul od tetky:

*Noth hierth malk man
hiolk han merth han!*

Keď tie slová nahlas zakričal, kozy sa okolo neho zhrkli. Priskákali znenazdajky, rýchlo a všetky – bez jediného zamečania. Tesne chlapca obkolesili a uprene na ňom spočívali tmavými štrbinami žltých očí.

Duny sa zasmial a vykrikol riekanku, čo mu dala moc nad kozami, ešte raz. Zvieratá sa pritlačili ešte tesnejšie a začali doňho strkať. Prenikol ním strach z dlhých hrubých rozčesnutých rohov, čo sa okolo neho hemžili, a vydesilo ho i to zvláštne ticho, ktoré sa rozhostilo vôkol. Pokúsil sa vyslobodiť a utiecť, no stádo cupitalo zomknuté okolo neho. A tak sa prihnali do osady – stádo nemých kôz s vydeseným vrieskajúcim chlapčiskom uprostred. Do očí sa mu tlačili slzy. Dedinčania, ktorí ich zazreli, im vybehli naproti, kričiac nadávky na kozy a posmešky na chlapca. Medzi nimi sa však s vážnou tvárou zjavila Dunyho tetka. Čosi riekla kozám, tie oslobodené spod zaklínadla zamečali a pomaly sa rozišli pásť.

Čarodej Zememori

„Pod' so mnou,“ povedala tetka Dunymu.

Vošli do domu, v ktorom bývala sama. Nikdy nedovolila dedinským deťom, aby sa u nej hrávali, a tie sa aj tak nízkej tmavej chatrče bez okien báli. Vnútri sa vznášala vôňa bylínok – mäty, zlatožltého cesnaku, tymianu, myšieho chvosta, prasličky, praliny, kraľovky, čertovho koreňa, vratiča a bobkového listu –, ktoré sa sušili rozvešané po trámoch. Tetka si so skríženými nohami sadla k ohnisku a úkosom sa zahľadela na chlapca cez závoj čiernych vlasov. Spýtala sa, čo to kozám povedal a či pozná význam tej riekanky. Keď zistila, že Duny vonkoncom nič nevie, a predsa sa mu podarilo kozy urieknuť, aby k nemu prišli a nasledovali ho, poznala, že sa v ňom ukrýva zárodok sily.

Ako k synovi svojej sestry nemala k Dunymu nijaký vzťah, no teraz naňho pohliadla novými očami. Pochválila ho a prezradila, že by ho mohla učiť aj iné riekanky, také, čo by sa mu páčili väčšími – slovami, po ktorých slimák vykukne z ulity, alebo meno, ktorým privolá sokola z výšav.

„Áno, nauč ma to meno!“ zvolal Duny a pyšný z jej chvály úplne zabudol na strach zo zarieknutých kôz.

Vedma mu však povedala: „Keď ťa ho naučím, nesmieš ho nikdy vyzradiť iným deťom.“

„Nevyzradím, sľubujem.“

Usmiala sa nad jeho dôverčivou nevedomosťou. „Dobre. Výborne. No tvoj sľub si poistím. Tvoj jazyk onemie, až kým ho ja nerozviazem, a ani vtedy nebudeš schopný povedať to slovo, pokiaľ bude nablízku niekto, kto by ťa mohol začuť. Vieš, naše umenie musíme uchovávať v tajnosti.“

Boj v hmle

„Áno,“ povedal chlapec. Sám nemal v úmysle vyzradiť tajomstvo svojim kamarátom, pretože túžil poznať a robiť veci, ktoré oni nevedeli a nepoznali.

Nepohnute sedel, zatiaľ čo si teta zopla nečesané vlasy a okolo tela si na dlhých šatách uviazala pás. Potom si opäť sadla so skríženými nohami a vhodila do ohňa za hršť akýchsi lístkov. Vzniesol sa dym a zaplnil celú chatrč. Začala spievať. Hlas jej preskakoval medzi vysokými piskľavými a hlbokými nízkymi tónmi, akoby z nej prehovárali dvaja úplne iní ľudia. Spievala a spievala a chlapec už nevedel, či ešte bdie alebo sa mu už sníva, a celý ten čas vedmino čierne psisko, ktoré nikdy nezabrechalo, sedelo vedľa neho s očami krvavými od dymu. Nakoniec vedma prehovorila k Dunymu rečou, ktorú nepoznal, a predriekavala mu isté zaklínadlá a slová, čo on opakoval, až kým naňho čaro nezaúčinkovalo a nezviazalo mu jazyk.

„Hovor!“ nakázala mu, aby zaklínadlo vyskúšala.

Chlapec nedokázal zo seba dostať slova, tak sa aspoň zasmial.

Vtedy vedmu pochytil strach z chlapcovej moci. Uriadla najsilnejšie zaklínadlo, aké vedela, a pokúsila sa ním nielen získať moc nad jeho schopnosťou hovoriť, ale súčasne ho k sebe pripútať tak, aby slúžil jej remeslu a cieľom. A Duny sa aj napriek tomu, že ho spýtala zaklínadlom, zasmial. Nepovedala však nič. Pokropila oheň čistou vodou, aby sa rozplynul dym, a dala sa chlapcovi napiť. Keď sa vzduch v chatrči vyčistil a on mohol opäť rozprávať, naučila ho pravé meno sokola, ktoré keď vysloví, vták musí priletieť.

Čarodej Zememori

A tak Duny vykročil po ceste, po ktorej mal kráčať celý život. Po ceste mágie, ceste, ktorá ho mala nakoniec doviešť ku dňu, keď bude po mori a súši prenasledovať tieň až tam, kde v šere bez úsvitu ležia brehy ríše mŕtvych. No vtedy vo vedminej chatrči, keď na tú cestu vkročil po prvý raz, pripadala mu široká a nebo nad ňou jasné.

Po tom, ako zistil, že sa k nemu z výšky, kde dujú mocné vetry, spúšťajú divoké sokoly, keď na ne zavolať menom, a sťa blesk s hromovými krídlami mu pristávajú na zápästí ako kráľove lovecké vtáky, zatúžil poznať viac takých mien. Utekal teda za tetkou a prosil, aby mu povedala meno kraľulca, kršiaka rybára a ešte orla. Aby si vyslúžil slová sily, pomáhal vedme, keď ho o niečo požiadala, až sa priučil všetkému, čo sama vedela, hoci nie všetky z tých vecí, ktoré musel vykonať alebo sa naučiť, boli príjemné. Na Gonte existuje príslovie *slabý ako ženské čary*, no hovorí sa i *prefikanný ako ženské čary*. Vedma z Desatjelsí sa nikdy nezaoberala čiernou mágiou. Nikdy nestrkala nos do vyššej mágie, nepokúšala Prasily, no keďže bola ako jednooká medzi slepými, často používala svoje čary na hlúpe či pochybné ciele. Nič netušila o Rovnováhe, nevedela o Skladbe, ktoré musí pravý čarodej poznať, ktorým slúži a ktoré mu bránia používať čary, pokiaľ si to nevyžiada najvyššia núdza. Čarodejka z Desatjelsí poznala zaklínadlo na každú bežnú situáciu a nepretržite čosi spriadala, no väčšinou to boli úplné hlúposti, prázdne riekanky. Nedokázala rozlíšiť pravé zaklínadlá od falošných. Poznala však veľa preklínadiel a jej schopnosti pri privolávaní nemocí boli pravdepodobne väčšie než pri ich liečení. Ako každá dedinská vedma, vedela uvariť nápoj

Boj v hmle

lásky a vedela namiešať aj všelijaké iné odvary, ktoré podávala proti mužskej žiarlivosti alebo proti nenávisti. Od týchto receptov však svojho mladého učeníka držala čo najďalej. Jemu sa snažila odkrývať iba taje poctivého remesla.

Duny mal z nového poznania a z moci nad vtákmi a zvieratami, čo mu poskytlo čarodejnícke umenie, priam detinskú radosť. A tá radosť mu zostala na celý život. Keďže sa rád túlaval po vysokých strmých pasienkoch sprevádzaný dravým vtákom, ostatné deti mu dali prezývku Krahulec. Toto meno používal v časoch, keď ešte nepoznal svoje pravé meno.

Dunyho učiteľka tak často rozprávala o sláve a bohatstve, ktoré môže zaklínačovi priniesť moc nad inými ľuďmi, až sa chlapec rozhodol, že sa tomuto užitočnému remeslu priučí čo najlepšie. A učil sa rýchlo. Vedma ho chválila a deti z dediny sa ho začínali báť. On sám bol presvedčený, že sa čoskoro stane veľkým medzi ľuďmi. S vedminou pomocou rástol každým slovom a každým zaklínadlom, čo sa naučil, a keď dovŕšil dvanásť rok, poznal už väčšiu časť všetkého, čo vedela ona sama. Nebolo toho veľa, ale na čarodejnicu z malej osady dosť, a viac než dosť na dvanásťročného mládenca. Odkryla mu svoje poznanie o bylinkách i hojení a naučila ho všetkému, čo sama vedela o nachádzaní, zväzovaní, sceľovaní, odklínaní a odkrývaní. Prespievala mu piesne o veľkých Skutkoch, ktoré počula od potulných spevákov, a odovzdala mu slová pravej reči, čo jej odhalil zaklínač, u ktorého sa učila. A k tomu sa ešte od počasníkov a potulných cirkusantov, ktorí obchádzali mestá v Severnom údolí a vo Východnom lese, priučil Duny množstvu

Čarodej Zememori

iných kúskov, trikov a zaklínadiel, ktoré vyvolávajú Ilúziu. A bolo to jedno z týchto nevinných kúzel, ktoré prvý raz ukázalo, aká veľká moc sa v ňom ukrýva.

V tých časoch sa nachádzala Kargadská ríša, rozkladajúca sa na štyroch rozľahlých ostrovoch – Karego-At, Atuan, Hur-at-Hur a Atnini – ležiacich medzi Severnými a Východnými Končinami, na vrchole svojej moci. Jazyk, ktorým Kargovia hovoria, sa neponáša na nijakú inú reč v Súostroví ani v Končinách. Sú národom divokých, svetlých, žltovlasých a krutých ľudí so záľubou v krviprelievaní a vo vypaľovaní miest. Rok predtým prepadli Torikly a mocný ostrov Torheven, kde sa vylodili s veľkým počtom veslíc s červenými plachtami. Správy o plienení dorazili až na vzdialenejší Gont, no vládcovia ostrova, sami zaneprázdnení prepadávaním a lúpením iných ostrovov, nevenovali cudziemu utrpeniu pozornosť. Potom však Kargom padol do rúk ostrov Spevy, ktorý úplne vydrancovali, všetko vypálili a obyvateľov odviekli do otroctva. Doteraz je tento ostrov iba spálenou pustatinou. V túžbe po nových výbojoch pokračovali ďalej, až sa jedného dňa zjavila flotila tridsiatich veľkých vojnových veslíc pri pobreží Gontu. Pristáli vo Východnom prístave, prebojovali si vstup do mesta, ktoré okamžite obsadili a podpálili. Lode zanechali s malou strážnou posádkou v ústí Aru a vydali sa hore údolím. Kam vkročili, všetko spustošili. Lúpili a vraždili – ľudí i dobytok. Ako postupovali, delili sa na menšie tlupy drancujúce do ľubovôle, kdekoľvek sa im zažiadalo. Obyvatelia ostrova, ktorým sa podarilo utiecť, priniesli správy o nešťastí do vysoko položených

Boj v hmle

osád. Onedlho mohli pozorovať tmavý závoj dymu na východnej oblohe aj obyvatelia Desaťjelsí. Niektorí sa večer vybrali na Skok, odkiaľ v diaľke pod sebou videli potemnené údolie a v ňom dlhé a široké červené pásy. To žiarivé plamene zachvátili obilné polia krátko pred žatvou. Stro- my v sadoch proti tmavým úbočiam blčali sťa fakle a ovo- cie na rozžeravených konároch sa menilo na uhoľ. Domy a staviská vyhoreli do tla.

Niektorí dedinčania utekali horskými roklinami, aby sa ukryli hlboko v lesoch, iní sa pripravovali na boj o holý ži- vot, no boli aj takí, čo nerobili nič, iba sa ponevierali sem a tam a bedákali. Vedma utiekla s ostatnými do lesov. Ukryla sa sama v jaskyni na Kapperdskom brale a vchod uzamkla mnohými zaklínadlami. Dunnyho otec kováč aj s niekoľkými ďalšími zostal v dedine, pretože za nijakú cenu nechcel za- nechať horde dobyvateľov kováčsku dielňu a vyhňu, v kto- rej pracoval už päťdesiat rokov. Celú noc narábal kladivom a nákovou a zo všetkého kovu, čo mal, vyrábala hroty na oš- tepy, zatiaľ čo ostatní ich priväzovali na rúčky z hrablí a mo- týk. Na vydlabanie otvoru a riadne osadenie hrotu nebol čas. V dedine nemali nijaké zbrane okrem loveckých lukov a krátkych nožov, pretože obyvatelia gontských lesov a hôr nemali bojovnú povahu. Nepreslávili sa ako bojovníci, ale ako zloději kôz, piráti a čarodejníci.

S východom slnka, ako to za jesenných rán na vyššie položených miestach ostrova často býva, sadla na kraji- nu hustá biela hmla. Hrstka dedinčanov postávala medzi chatrčami a domami roztrúsenými pozdĺž jedinej desaťjels- skej ulice s lukmi a novozhotovenými oštepami a čakala,

Čarodej Zememori

netušiac, či sú Kargovia ešte ďaleko alebo už celkom blízko. Všetci len ticho žmúrili do hmly, ktorá pred ich očami ukryla dobyvateľov, cestu i nebezpečenstvo.

Čakal aj Duny. Celú noc hrdlačil vo vyhni – ťahal mechy z kozľacej kože, aby nakrmil oheň vzduchom. Ráno ho boleli ruky, až sa mu triasli. Ani oštep, čo si vybral, v nich neudržal. Nechápal, ako má bojovať, a nevedel si vôbec predstaviť, či môže byť sebe i ostatným na osoh. Srdce mu zaliala horkosť, že musí zomrieť prebodnutý kargadskou kopijou taký mladý a že musí odísť do ríše temnoty bez toho, aby spoznal čo i len vlastné meno – svoje pravé mužské meno. Sklonil hlavu, pozrel na svoje tenulinké paže pokryté kvapôčkami rannej hmly a pochytil ho záchvat zúrivosti, že sú také slabé, pretože poznal svoju skutočnú moc. Vedel, že je v ňom, len nevedel, ako ju použiť. Hľadal medzi všetkými zaklínadlami, ktoré sa naučil, nejaké, čo by dalo jemu a jeho spoločníkom výhodu alebo aspoň nádej. Ale na to, aby sa v ňom uvoľnila moc, núdza nestačila – na to bolo potrebné poznanie.

Keď sa na jasné nebo nad horou vyhuplo slnko, hmla sa začala teplom dvíhať a jej ťažké biele chuchvalce sa trhali a rozpúšťali. Vtedy dedinčania spozorovali skupinu bojovníkov, ako kráča hore kopcom. Na hlavách mali bronzové helmy, nohy a hrud' im chránilo hrubé kožené brnenie. V rukách niesli drevené a bronzové štíty, za pásom meče a na pleciach povestné dlhé kargadské kopije. Prichádzali v neusporiadanom zástupe po cestičke, čo sa vinula popri strmom zráze nad riekou Ar. Boli už tak blízko, že sa dali poľahky rozoznať pierka na helmách a črty ich bledých tvárí. Dedinčania počuli štrngot brnenia a pokrik, ktorým

Boj v hmle

sa bojovníci povzbudzovali. Tlupu tvorila asi stovka vojakov, čo nebolo veľa, lenže proti nim stáli iba osemnásť muži a chlapci. A vtedy núdza privolala poznanie. Duny hľadel na hmlu, ako sa trhá a mizne z chodníka, čo sa hádil pred Kargami, keď mu zišlo na um zaklínadlo, ktoré by mohlo pomôcť. Raz ho chcel získať za učňa starý počasník z údolia, a tak ho naučil zopár kúzel. Jedno z nich sa volalo spriadanie hmy. Bolo to zväzovacie zaklínadlo, ktoré na istý čas pripúta hmlu na jedno miesto. Pomocou neho dokáže človek skúsený vo vytváraní ilúzií z oparu vytvárať strašidelné postavy, ktoré sa chvíľu vznášajú a potom sa rozplynú. Chlapec však takéto schopnosti nemal, takže sa pokúsil o niečo iné. Zaklínadlo prispôbil svojmu cieľu. Rýchlo nahlas pomenoval jednotlivé body na hraniciach osady a potom vyriekol zväzovacie zaklínadlo, do ktorého vpletol slová z utajovacieho zaklínadla. A nakoniec zvolal slovo, ktorým sa celé kúzlo spustilo.

Práve keď skončil, pristúpil k nemu zozadu otec a dal mu také zaucho, až ho zrazil z nôh. „Buď ticho, hlupák! Zavri tie svoje neposlušné ústa a niekam sa schovaj, keď už nevieš bojovať!“

Duny sa namáhavo zdvihol. Počul Kargov na konci dediny, hneď vedľa tisu pri garbiarovom dome. Vzduchom sa zreteľne niesli ich hlasy, štrngot zbraní a výzvanie popruhov na brnení, ale vidieť ich nebolo. Hmla v dedine sa uzavrela a zhustla. Svetlo zosivelo a vzduch sa zakalil tak, že si človek ledva videl na ruky, keď ich vystrel pred seba.

„Ukryl som nás,“ povedal Duny nahnevane, lebo ho bolela hlava od toho, ako ho otec udrel. Uvitie dvojitého